

הצעה למערך שיעור בנושא:

"יחסי ישראל והתפוצות וחשיבותה של המכביה"

מומלץ לכיתות ט' – יב'

מטרות:

- הכרת מפעל המכביה, המהווה מפעל ספורט יהודי-ציוני מזה עשרות שנים.
- הכרת הגישות השונות הרווחות בציבור היהודי לגבי יחסי ישראל והתפוצות.
- להעלות למודעות את יחסם של בני הנוער ליהודי התפוצות.
- לחזק את תחושת השייכות והאחריות של בני הנוער ליהודי התפוצות.

מהלך הביצוע:

המורה יעניק רקע באמצעות הסבר פרונטלי או הקרנת מצגת: הרעיון לקיים משחקים עולמיים של נוער יהודי, מעין משחקים אולימפיים יהודיים, הועלה כבר ב-1911 על ידי פריץ אברהם בביטאון "אגודת המתעמלים היהודית". אך מי שהיה המאיץ העיקרי למימושו של הרעיון היה יוסף יקותיאל, ממנהיגי הבולטים של מכבי ארץ ישראל. הצעתו לקיים "מכביאדה" בשנת 1932, במלאות 1800 שנה למרד בר-כוכבא, התקבלה בוועידה הארצית של מכבי ארץ ישראל ב-1928 ואושרה לביצוע בקונגרס העולמי של מכבי שנערך במהריש-אוסטראו בצ'כוסלובקיה בשנת 1929.

על פי הצעתו של יוסף יקותיאל, למכביה היו כמה מטרות השזורות זו בזו:

- להציג לפני העולם את תרבות הגוף היהודית המתפתחת.
- לגרום לבני נוער מהגולה להכיר את ארץ ישראל ובכך להבליט את מרכזיותה בעולם היהודי.
- להדגיש את הסולידריות היהודית: הספורטאים היהודיים אינם רק נציגי מולדתם אלא נציגי העם היהודי בכללותו..
- לחזק ולטפח את תנועת המכבי.

יקותיאלי טען כי המכביות אינן חיקוי למשחקים האולימפיים של ימינו, ואכן, רעיון המכביה דומה לרעיון המשחקים האולימפיים הקדומים ביוון שנועדו לחזק את התודעה ההלנית המשותפת, יותר מאשר למשחקים האולימפיים המודרניים בעלי האופי הבין-לאומי.

דיון:

- האם לדעתכם מטרותיו של יוסף יקותיאלי אכן באות לידי מימוש במכביה?

שלב ב'

המשתתפים יחולקו ל- 6 קבוצות

כל קבוצה תקבל קטע מקור וכרטיס משימה קבוצתית ותענה על השאלות שבו:

כרטיס משימה קבוצתית

קראו את קטע המקור שברשותכם והתייחסו לשאלות הבאות:

- מהי העמדה המוצגת בקטע שקראתם בנושא יחסי ישראל-תפוצות?
- האם אתם מסכימים עם עמדה זו? מתנגדים לה? נמקו.
- הכינו את עמדתכם להצגה במליאה.

להלן 6 מקורות המידע:

מקור מספר 1

פרופ' יחזקאל דרור, נשיא המכון לתכנון מדיניות העם היהודי, נשא דברים בכנס הרצליה, ב-23.1.08 בנוגע ליחסי ישראל-תפוצות. בין היתר, אמר: "עתידו של העם היהודי אינו מובטח ... אנחנו מתרחקים מיהודי התפוצות. מגמות שונות מביאות להתרחקות הולכת וגדלה בין ישראל לתפוצות, אשר באה לידי ביטוי גם בשחיקה בהזדהות עם ישראל בקרב הדור הצעיר".

בין הסיבות מונה פרופ' דרור את הנקודות הבאות:

- חוויית החיים והמשמעות של להיות יהודי בישראל שונות מאוד מאלו שבתפוצות.
- המסגרת הפוליטית שונה לחלוטין: מדינה ריבונית לעומת רשת של קהילות וולונטריות.
- שלילה של רעיון "מדינת לאום" בקרב צעירי יהדות ארה"ב והתחזקות הזהות העצמית הלאומית כ"ישראלי" ו"לא יהודי" בקרב צעירים לא דתיים בארץ.
- צעירי יהדות התפוצות הדתיים מאוכזבים ממידת היותה של ישראל "מדינה יהודית", וצעירי יהדות התפוצות הלא-דתיים מאוכזבים ממשקלם החזק של מוסדות הדת בישראל.
- שחיקה במשמעות הרגשית של חוויית תקומתה של ישראל אחרי השואה עבור הדור הצעיר לעומת הדור הקודם שחווה תקופה זו.

מקור מספר 2

יותר ממחצית העם היהודי חי בישראל. המדינה נתפסת על ידי הקהילות היהודיות בתפוצות כמדינה חזקה ומבוססת ולא כמדינה חלשה בראשית דרכה, הקשורה כבעבר בחבל הטבור ליהדות התפוצות ותלויה בה...

לפתחן של הקהילות היהודיות בעולם רובצת היום בעיה קשה ומטרידה של התבוללות: התרחקות בני הדור הצעיר וחוסר העניין שלהם במסגרות חיי הקהילה... למדינת ישראל חייב להיות עניין ראשון במעלה לסייע לקהילות היהודיות לעצור את הסחף הזה ולהתגייס בדרכים חדשות ויצירתיות למען המשך קיומו של העם היהודי...

הדרך העיקרית שאנו מציעים היא מיצובה של ישראל כמקור עניין, אתגר והזדהות לצעירים יהודים מכל העולם. ...אנו פועלים לחזק את גורמי ה"משיכה" של ישראל, אך בהיעדר גורמי "דחיפה" משמעותיים, בוחרים מרבית היהודים בתפוצות להישאר בארצותיהם.

חיי רבים מהיהודים קשורים למדינת ישראל. הם תורמים לה ביד נדיבה, מעורבים בפרויקטים רבים ומשותפים. הם רואים בקשר עם ישראל אמצעי ראשון במעלה לחיבור ילדיהם למסורת, לתרבות ולערכים היהודיים, לחיי הקהילה, להבטחת המשך חייהם כיהודים... אלה האתגרים המרכזיים להמשך קיומו של העם היהודי בארץ ובתפוצות...

זאב ביילסקי, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונות העולמית, (הארץ, 8.5.06)

מקור מספר 3

כיום, כאשר אין כמעט יהודי שהעלייה לארץ נמנעת ממנו בכפייה, ההכרעה שלא לעלות מטילה צל כבד על יומרתו של העם היהודי לבטא נאמנות אינסופית למולדתו ההיסטורית. הבחירה לא לעלות מטילה צל על מידת הרצינות של יהדות הגולה בנכונותה להתמודד עם מה שהיא מגדירה לכאורה כבעיית הקיומית – ההתבוללות. עם כל הבעיות הנוגעות לזיקה של הישראלים למסורת היהודית, עדיין עלייה לארץ היא בוודאי אופן ההתמודדות הפשוט והיעיל ביותר עם בעיית ההתבוללות. בכל זאת, רוב יהודי הגולה בוחרים שלא לעלות, ובכך הם מעידים שגם אם הם מוטרדים מבעיית ההתבוללות, הנוחות האישית חשובה להם יותר.

יאיר שלג (הארץ, 10.5.06)

מקור מספר 4

"שותפות של אמת בין צדדים שונים מבוססת על ההנחה שלכל אחד מהם יש עניין בקיומה ובשגשוגה של השותפות. אין טעם להציע שותפות לשני צדדים, במקרה זה יהודי ישראל ויהודי התפוצות, אלא אם כן ניתן להצביע על היתרונות הגלומים בה עבור שניהם.

בחינה של דפוסי שיתוף המוצעים בין יהודי התפוצות לבין יהודי ישראל מעלה כי לכל אחד מן הצדדים אכן יש נכסים של ממש שהצד האחר יכול לעשות בהם שימוש כדי לקדם את ענייניו שלו. במובן זה השותפות מושתתת על בסיס איתן.

החברה היהודית בישראל היא בעלת נכסים שיש להם חשיבות רבה מאוד עבור יהודים הדרים בקהילות בתפוצות. ישראל לא רק הייתה במשך שנים מוקד של הזדהות וגאווה לכל חלקי העם היהודי, אלא תרמה תרומה של ממש לשיפור איכות החיים בקהילות רבות בעולם, לחיזוקן ולביצורן.

השותפות עם יהודי התפוצות מקנה גם ליהודי ישראל יתרונות ממשיים. מדינת ישראל והחברה הישראלית זקוקות לשותף בתפוצות. אופייה של מדינת ישראל, שהוקמה כמדינת העם היהודי, מתעצב על ידי הזיקה בינה לבין אלה שאינם דרים בה בפועל, אבל רואים עצמם בשר מבשרה. בהיותה מבודדת בסביבתה הגיאוגרפית- הפוליטית ומצויה בסכנה של איום פיסי מתמיד, שאבה האומה בישראל עידוד רב מאוד ממשאבי התמיכה וההזדהות שזרמו אליה מכל רחבי העולם היהודי. העם בישראל עדיין זקוק למשאבי תמיכה אלה.

מאליו יובן, כי התרומה הגדולה ביותר שיכול יהודי לתרום לחברה בישראל ולמדינת ישראל היא לבוא לארץ ולחיות בה את חייו. יהודים שיבחרו לעשות כן יוכלו לממש בדרך השלמה ביותר את חייהם כיהודים בחברה יהודית גאה וחופשית.

מכל מקום, חיוני שמדינת ישראל ומנהיגים מכל שכבות העם בישראל ימשיכו להשקיע מאמצים רבים כדי לגבש את ההזדהות של יהודי התפוצות עם ישראל. הזדהות כזאת מעניקה לישראלים לא רק חוסן מוסרי ומוראלי, אלא גם נגישות למשאבים חשובים של עוצמה פוליטית וכלכלית. בעתיד –

- המשך קטע מקור 4

הנראה לעין מדינת ישראל תמשיך להזדקק למשאבים אלה.

עושרם של יהודים בקהילות רבות מאוד בעולם הוא משאב המעניק יתרון לחברה הישראלית על פני חברות רבות אחרות. אמנם נכון, חשיבותם היחסית של כספי הפילנתרופיה המגיעים לישראל באמצעות המוסדות הלאומיים איננה דומה לזו שנודעה להם לפני מספר עשורים. אבל נסו להסביר

את עובדות הסטטיסטיקה למי שנעזר בכספים אלה במגזר ההתיישבות, לעולה שהגיעה מן התופת בסרייבו או לילדה שהובאה לאחר שלא היה מי שידאג למחסורה באחת הרפובליקות האסלאמיות של מדינות חבר העמים.

תחושת השיתוף בין יהודי התפוצות לבין מדינת ישראל לא תצטמצם לאיסוף תרומות, אלא תורחב לערוצי קשר מגוונים, הכרוכים גם במגעים חברתיים, כמפורט להלן, ואלה יוכלו אף להעמיק ולבסס את הקירבה והכבוד ההדדי בין חלקי העם היהודי."

מתוך: **אברהם בורג, ברית עם: טיוטת מתווה למדיניות המוסדות הלאומיים של העם היהודי**, הסוכנות היהודית, סיון תשנ"ה, יוני 1995

מקור מספר 5

"אם חייבים להשתמש במשל כלשהו, צריך להעדיף את דוגמת הראש והגוף. אם היהדות היא גוף חי, ישראל היא ראשה. קשה לתאר כיצד יתקיים הגוף ללא הראש. ישראל היא הראש משום שמתקיים בה יסוד הריבונות, הכוח והשליטה העצמית שאינו קיים בשום איבר מאיברי היהדות. הציוויליזציה היהודית המסורתית יכלה להמשיך ולהתקיים ללא בסיס של ריבונות ועצמאות, אך היהדות בעת החדשה, דווקא בשל שיווי הזכויות ותהליך החילוניות שעבר עליה, זקוקה לראש הישראלי. בין כוח המשיכה של ישראל לבין טמיעה מוחלטת אין ניצבת מבחינתה אדמת הפקר. ישראל היא ראש היהדות; היא ראש הדאגה, ראש התקווה, ראש הגאווה. אין אלו מליצות. היכנס למרכז יהודי קהילתי בצפון אמריקה ובדוק את לוח המודעות. רוב עוסק בעניינה של ישראל: תרומה, נסיעה מאורגנת בקיץ, שיעורי עברית, ריקודי עם מישראל, הרצאת ישראלי אורח, הפגנת מחאה בעניין ישראלי. ישראל היא התוכן היהודי העיקרי לגבי רוב רובה של הקהילה היהודית 'המחויבת' בעולם כולו. שקיעת הציוויליזציה המסורתית ורצח יהודי אירופה הותירו את רוב יהודי התפוצה ללא מרכז אחר. אם חלילה תיעלם ישראל - ואפילו לצורכי אזהרה קשה לכתוב דברים אלה - לא יחזיק מעמד הגוף חסר הראש. יישארו איים קטנים של יהדות הלכתית ויישארו (אולי) חיי קהילה למטרות של סעד, עזרה הדדית ושמירה על הווי פסבדו-דתי שעתידו כיוון הדרגתי."

מתוך: אמנון רובינשטיין, **להיות עם חופשי**, הוצאת שוקן, 1977, עמ' 195

מקור מספר 6

סקר ארצי שבוצע בשנת 1989, עבור הוועד היהודי האמריקני מצא ש-73% מהיהודים הסכימו ש"הדאגה לישראל היא חלק חשוב מאוד של היותי יהודי". בשנת 2005, כעבור עשור וחצי בלבד, המספר התואם כבר ירד ל-57%. יתרה מזאת, בוגרים צעירים יותר מפגינים קשר חלש יותר לישראל מכפי שמפגינים המבוגרים.

לא מדובר רק בקשר לישראל. סקר האוכלוסין היהודי בארה"ב משנת 2001-2000, מראה כי, באופן משמעותי, האוכלוסייה הבוגרת הצעירה מסכימה פחות מהאוכלוסייה הבוגרת יותר לתמוך במידה רבה באמירה ש"יהודים בארה"ב ויהודים ברחבי העולם שותפים לגורל אחד", או ש"כאשר אנשים נמצאים במצוקה, יש ליהודי ארה"ב אחריות גדולה יותר להציל יהודים מאשר לא-יהודים". תגובות להצהרה הפשוטה: "יש לי תחושה חזקה של שייכות לעם היהודי", מלמדות הרבה מאוד. שיעור היהודים המסכים במידה רבה להצהרה זו יורד בהדרגה מנקודת שיא של 75% בקרב המשיבים שגילם שישים ומעלה, עד לשפל של 47% בקרב בוגרים עד גיל שלושים וחמש.

מתוך מה קרה לעם היהודי? סטיבן מ. כהן וג'ק וורטהיימר, קומנטרי, יוני 2006